Lietas arhīva Nr. A42-01484-23/5
ECLI:LV:ADRJRIT:2023:1013.A420148423.2.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U

Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2023.gada 13.oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Aija Tauriņa
rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras pieteikuma par Datu valsts inspekcijas 2023.gada 2.marta lēmuma Nr.2-2.2/13 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Datu valsts inspekcija (turpmāk – inspekcija) 2021.gada 15.decembrī saņēma informāciju, kas liecināja, ka pieteicējas Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras Tehniskās uzraudzības departamenta reģiona nodaļās darbinieku darba telpās (turpmāk – darba telpas) tiek veikta personas datu apstrāde videonovērošanas veidā.

Izvērtējot iesniegumu inspekcija ar 2023.gada 2.marta lēmumu Nr.2-2.2/13 (turpmāk – lēmums) nolēma: 1) izteikt pieteicējai rājienu par Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa regulas Nr.2016/679 par fizisko personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu Nr. 95/46/EK (turpmāk – Datu regula) 5.panta 1.punkta "a" un "b" apakšpunkta, 6.panta 1.punkta un 35.panta 1. un 7.punkta prasību nenodrošināšanu, prettiesiski veicot personas datu apstrādi videonovērošanas veidā pieteicējas darba telpās, 2) uzlikt pieteicējai par pienākumu nekavējoties, taču ne vēlāk kā līdz 2023.gada 10.aprīlim pārtraukt darbinieku un apmeklētāju personas datu apstrādi videonovērošanas veidā darba telpās un izdzēst darba telpās veiktās videonovērošanas rezultātā iegūtos personas datus.

Lēmums pamatots ar turpmāk minēto.

[1.1] Darba telpās videonovērošana tika ierīkota pēc viena korupcijas fakta atklāšanas. Pirms videonovērošanas, kā pasākuma korupcijas riska novēršanai, ieviešanas, pieteicēja neizvērtēja, vai ar videonovērošanas rezultātā iegūtiem un apstrādātiem datiem ir iespējams būtiski samazināt korupcijas riskus. Apsvērums, ka jebkurā laikā pie pieteicējas darbiniekiem par procesuāliem dokumentiem var nākt apspriesties apmeklētāji, un tikšanās nenovērošanas gadījumā pastāv risks, ka apmeklētāji labvēlīgākas attieksmes panākšanai var just kārdinājumu piedāvāt kukuli vai arī pastāv risks prettiesiska lēmuma pieņemšanai, nav pietiekams pamatojums, lai uzskatītu veikto datu apstrādi par samērīgu. Pakalpojumu sniegšanu apmeklētājiem nodrošina vairākas valsts pārvaldes iestādes, tomēr uzstādīt videonovērošanu valsts pārvaldes iestādes darba telpās un novērot darbinieku uzvedību visu darba laiku nav ikdienas prakse.

Kukulis var tikt piedāvāts amatpersonai jebkurā vietā, tai skaitā ārpus darba telpām. Līdz ar to videonovērošanas kameru uzstādīšana darba telpās nenodrošina to, ka pieteicējas amatpersonām nebūs iespēja būt iesaistītiem korupcijā, ja viņi to vēlēsies.

Korupcijas apkarošanas jomā nepastāv normatīvie akti, kas tieši paredz vai satur vispārīgo regulējumu par videonovērošanas veikšanu valsts iestāžu darba telpās. Turklāt attiecīgo nolūku – korupcijas risku iestāšanās varbūtības mazināšana – var sasniegt ar citiem pasākumiem un darbībām, kuras neietver personas datu apstrādi. Savukārt darba telpās veiktās videonovērošanas rezultātā nodarītais kaitējums personas privātuma neaizskaramībai, jo persona tiek novērota visu darba laiku, ir krietni lielāks nekā gūtais rezultāts, tāpēc, ka korupcijas novēršanai ir pieejama virkne citu ievērojami efektīvāku pasākumu.

[1.2] Nav skaidrs, kuru normatīvo aktu pārkāpumus tiek plānots pierādīt ar video ierakstiem. Pieteicējas atsauce, ka datu apstrādes mērķis izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā noteiktajiem valsts pārvaldes principiem, ir pārāk vispārīga.

Pieteicēja nav vienīgā iestāde, kura pieņem eksāmenus, tas tiek darīts arī skolās un augstskolās, un videonovērošana netiek izmantota kā standarta prasība eksāmena tiesiskās norises nodrošināšanai. Minētos mērķus – novērst pārkāpumus eksāmena laikā, var sasniegt citiem līdzekļiem, kas neietver sevī personas datu apstrādi. Piemēram, uz eksāmena kārtošanu pieaicinot arī citus pieteicējas reģiona nodaļas darbiniekus, tādējādi vienlaikus nodrošinot "četru acu" principu pieteicējas telpās.

Eksāmenu organizēšanas jomā nepastāv normatīvie akti, kas tieši paredz vai satur vispārīgo regulējumu par videonovērošanas veikšanu eksāmena laikā. Turklāt attiecīgo nolūku var sasniegt ar citiem pasākumiem un darbībām, kuri neietver personas datu apstrādi.

[1.3] Pieteicējai pirms personas datu apstrādes bija jāveic novērtējums par to, kā plānotās apstrādes darbības ietekmēs personas datu aizsardzību, iekļaujot tajā arī informāciju par darba devēja un darbinieka interešu līdzsvarojumu. Pieteicēja sākotnējo novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību veica tikai pēc inspekcijas vēstules saņemšanas – laika periodā no 2022.gada 24.janvāra līdz 2022.gada 11.februārim, turklāt neietverot tajā Datu regulas 35.panta 7.punkta "c" apakšpunktā noteikto novērtējumu par riskiem datu subjekta tiesībām un brīvībām. Kā izriet no aktualizētajā novērtējumā par ietekmi uz datu aizsardzību norādītās informācijas, pieteicēja plānoja sadaļu "Risku datu subjekta tiesībām un brīvībām analīze" aizpildīt atsevišķi līdz 2022.gada 30.jūlijam, tomēr arī uz lēmuma sastādīšanas un pieņemšanas brīdi augstākminētā sadaļa nav iesniegta. Līdz ar to pieteicēja nav savlaicīgi veikusi novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību un nav veikusi darba devēja un darbinieka interešu līdzsvarojumu, kā arī vēlāk veiktajā novērtējumā par ietekmi uz datu aizsardzību nav ietvērusi Datu regulas 35.panta 7.punkta "c" apakšpunktā noteikto.

[1.4] Lēmuma pieņemšana ir gan nepieciešama, gan vajadzīga, lai sasniegtu mērķi – novērstu Datu regulas noteikumu pārkāpumus. Proti, pieteicēja nav novērsusi konstatētos trūkumus, lai gan inspekcija uz to ir norādījusi, un nav pārtraukusi fizisko personu datu apstrādi videonovērošanas veidā darba telpās.

Administratīvais akts ir piemērots līdzeklis mērķa sasniegšanai, jo rada tiesisku pienākumu pieteicējai novērst konstatētos pārkāpumus, kā arī novērš līdzīgu pārkāpumu rašanos nākotnē.

Administratīvais akts ir uzskatāms par samērīgāko līdzekli mērķa sasniegšanai, jo salīdzinājumā ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu, ir uzskatāms par saudzīgāku. Vienlaikus tiesiskā pienākuma uzlikšana ir vērsta uz datu subjektu Datu regulas, Fizisko personu datu apstrādes likuma (turpmāk - Datu apstrādes likums) un citos normatīvajos aktos paredzēto pamattiesību uz personas datu aizsardzību nodrošināšanu.

[2] Nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu par lēmuma atcelšanu. Pieteikumā norādīts turpmāk minētais

[2.1] Saskaņā ar Ministru kabineta 2017.gada 17.oktobra noteikumiem Nr.630 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskās personas institūcijā" (turpmāk – noteikumi Nr.630) institūcijas vadītājam ir jāizveido tādu iekšējās kontroles sistēmu, kura ir iedarbīga, lietderīga un ekonomiska, vērsta uz institūcijas mērķu sasniegšanu, efektīvi izmantojot pieejamos resursus, kā arī nodrošina procedūru nepilnību un darbinieku pieļauto pārkāpumu savlaicīgu identificēšanu un novēršanu.

Pieteicējai ir izstrādāts pretkorupcijas pasākumu plāns 2021.-2023.gadam, kas, ņemot vērā inspekcijas norādes, 2022.gadā tika pārvērtēts. Minētajā plānā ir identificēti, analizēti un novērtēti korupcijas riski un atbilstoši riskiem ir noteikti arī pretkorupcijas pasākumi. Ņemot vērā riska līmeni un raksturu kā viens no pretkorupcijas pasākumiem ir noteikta amatpersonu fiziskā kontrole (video/ audio novērošana).

[2.2] Videonovērošana ar audioierakstu kā fiziskās kontroles pasākums ir ieteikts Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja dokumentā "Vadlīnijas par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā", kas izdotas, pamatojoties uz noteikumiem Nr.630.

Pieteicēja lūdza Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam sniegt papildus skaidrojumu par videonovērošanu kā korupcijas riska novēršanas pasākumu. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja ieskatā, lemjot par konkrēta pasākuma korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai tiesisku ieviešanu, jāņem vērā noteiktā ierobežojuma samērīgums, tāpat jāvērtē, vai konkrētajos apstākļos ir iespējams rast darbinieka un klienta tiesības mazāk ierobežojošus līdzekļus, tāpat jānodrošina darba devēja un darbinieka interešu līdzsvarojuma veikšana. Šo pasākumu parasti nosaka gadījumos, kad korupcijas riska vērtība ir ļoti augsta un nav efektīva citu korupcijas riska mazinošo pasākumu ieviešana.

[2.3] Pieteicēja videonovērošanu uzsāka pēc tam, kad tika atklātas pieteicējas amatpersonas veiktas korupcijas darbības. Koruptīvās darbības tika vairākkārtīgi veiktas tieši amatpersonas darba vietā – pieteicējas darba telpās. Tieši fakts, ka birojs tiek novērots, ir līdzeklis, lai novērstu koruptīvo darbību, jo klients kameru priekšā visticamāk, ka neizteiks amatpersonai piedāvājumu pārkāpt likumu. Kopš brīža, kad kameras tika uzstādītas, korupcijas gadījumi nav bijuši. Fakts, ka kameras ir uzstādītas birojā, apgrūtina (ja pat nenovērš) korupcijas veikšanu, jo kameru priekšā neviens koruptīvas darbības nevēlas veikt.

Pieteicēja ir izvērtējusi savas iespējas korupcijas mazināšanā/novēršanā un konstatējusi, ka arī pirms 2016.gada tika veiktas apmācības, tika veiktas izlases pārbaudes, tomēr tas nenovērsa korupciju. Tieši tādēļ, pēc korupcijas gadījuma atklāšanas, tika uzstādītas videonovērošanas kameras un uzsākta novērošana. Šobrīd jauni korupcijas gadījumi nav konstatēti.

[2.4] Pieteicēja veica izvērtējumu par to, vai netiek nesamērīgi pārkāptas darbinieku tiesības uz privātumu. Tika novērstas nepilnības un noregulēti videonovērošanas lauki, lai pēc iespējas mazāk aizskartu darbinieku tiesības uz privātumu. Pieteicēja ņēma vērā, ka atpūtas telpu un citu privāto telpu novērošana nav pieļaujama. Videokameras ieraksta tikai publisko telpu – nodarbināta darba vietu, kur tiek pieņemti klienti. Tādējādi videonovērošanas veikšanas ieguvums (korupcijas novēršana) ir lielāks, nekā fiziskajai personai nodarītais privātuma apdraudējums.

[2.5] Videonovērošana kā pretkorupcijas pasākums ir pamatots, jo novērojamās personas pieņem lēmumus par traktortehnikas reģistrēšanu, traktortehnikas vadītāja tiesību izsniegšanu, līdz ar to nepamatotas tiesību nodibināšanas gadījumā var tikt radīt sabiedriskās drošības apdraudējumu (piemēram, ceļu satiksmes drošības apdraudējumu).

[2.6] Pieteicēja ir salīdzinoši maza valsts pārvaldes iestāde un tās rīcībā ir mazi cilvēkresursi, līdz ar to nav iespējams nodrošināt "četru acu" principu, nav iespējams veikt darba dalīšanu, jo lielākoties amatpersona ir gan iesnieguma saņēmējs, gan izvērtētājs, gan lēmuma pieņēmējs, kas rada korupcijas risku.

[2.7] Iepazīstoties ar inspekcijas norādījumiem, pieteicēja veica datu apstrādes ietekmes novērtējumu, atkārtoti pārvērtēja videonovērošanas kā pretkorupcijas pasākuma izmantošanu, kā arī pārtrauca audio ierakstīšanu un pārskatīja datu apstrādes nolūkus un tiesisko pamatu.

[3] Inspekcija rakstveida paskaidrojumā lūdz pieteikumu noraidīt pamatojoties uz lēmumā norādīto, papildus norādot turpmāk minēto.

[3.1] Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vadlīnijas ir iekšējs normatīvais akts ar ieteikuma raksturu, līdz ar to tās nav saistošas citām institūcijām un privātpersonām.

[3.2] Ja pieteicēja uzskata, ka korupcijas risku ir iespējams novērst, radot klientā apziņu, ka viņa darbības tiek novērotas un jebkura pretlikumīga darbība tiks atklāta, tad šādu pašu efektu var panākt, ierīkojot "mānekļus", kas klientam liek domāt, ka notiek videonovērošana, taču faktiska datu apstrāde netiek veikta un darbinieku privātums netiek aizskarts. Šāds risinājums kopā ar citām korupciju mazinošām metodēm, kas galvenokārt saistītas ar pašu nodarbināto izpratnes veicināšanu, iekšējās motivācijas veidošanu, izlases pārbaudēm, ir efektīvāks un vienlaikus pamattiesības mazāk aizskarošs līdzeklis mērķa sasniegšanai.

[3.3] Pieteicējas argumentam, ka videonovērošana netiek izmantota citiem mērķiem, piemēram, darba veikšanas kvalitātes un kvantitātes kontrolei, ir tikai pakārtota nozīme.

Lai arī ir būtiski, ka personas dati netiek izmantoti citiem mērķiem, nekā tiem, kam tie sākotnēji iegūti, un pretēja rīcība pārkāptu Datu regulas 5.panta 1.punkta "b" apakšpunktā minēto nolūka ierobežojama principu, personas tiesību uz savu personas datu aizsardzību pārkāpumu veido pats apstrādes fakts.

[3.4] Konkrētajā gadījumā nav nozīmes pieteicējas norādītajam par pieteicējas izstrādātajā pretkorupcijas plānā identificētajiem riskiem un ieviestajiem pretkorupcijas pasākumiem, jo faktiski strīda priekšmets lietā ir par to, vai pieteicēja pieteikumā norādītajiem nolūkiem var veikt videonovērošanu pieteicējas darba telpās, pamatojoties uz Datu regulas 6.panta 1.punkta "e" apakšpunktā noteikto tiesisko pamatu, un to, ka savlaicīgi un pilnā apmērā nav veikts novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību.

[3.5] Pieteicējas norādītais, ka ir veikusi darbinieka tiesību uz privātuma izvērtējumu, kā arī skaidri definējusi, ka videonovērošana netiek izmantota nodarbināto citiem darbības kontroles un uzraudzības mērķiem, vērtējams kritiski.

Uz lēmuma pieņemšanas dienu pieteicēja nebija iesniegusi novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību, kas veikts par periodu 2022.gada 30.maija līdz 2022.gada 30.jūlijam un, cita starp, satur analīzi par riskiem datu subjekta tiesībām un brīvībām, kā arī izvērtējumu par pieteicējas veikto videonovērošanu kā korupcijas mazināšanas un novēršanas pasākumu, attiecīgi lēmumā izdarītie secinājumi tika balstīti uz tiem lietas materiāliem, kas bija inspekcijas rīcībā lēmuma pieņemšanas dienā.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.^{1}panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi. Pārbaudījusi lietas materiālus, tiesa konstatē, ka procesa dalībnieki nav lūguši lietas izskatīšanu mutvārdu procesā un nepastāv citi šķēršļi lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tādējādi tiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, rakstveida procesā izvērtējot procesa dalībnieku lietā iesniegtos rakstveida paskaidrojumus kopsakarā ar lietas materiāliem un lietā esošajiem pierādījumiem, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[6] Lietā noskaidrojams, vai pieteicēja ir veikusi personas datu apstrādi pārkāpjot Datu regulā noteiktos personas datu apstrādes pamatprincipus un vai par to pieteicējai pamatoti izteikts rājiens un uzlikts pienākums pārtraukt darbinieku un apmeklētāju personas datu apstrādi videonovērošanas veidā darba telpās un izdzēst pieteicējas Tehniskās uzraudzības departamenta reģiona nodaļās darbinieku darba telpās veiktās videonovērošanas rezultātā iegūtos personas datus.

[7] Datu regulas 4.panta 1. un 2.punkts noteic, ka "personas dati" ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificējamu fizisku personu, bet datu apstrāde ir jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums, ko veic ar vai bez automatizētiem līdzekļiem, piemēram, vākšana, reģistrācija, organizēšana, strukturēšana, glabāšana, pielāgošana vai pārveidošana, atgūšana, aplūkošana, izmantošana, izpaušana, nosūtot, izplatot vai citādi darot tos pieejamus, saskaņošana vai kombinēšana, ierobežošana, dzēšana vai iznīcināšana.

Tādējādi personas video ieraksti ir atzīstami par personas datiem, bet to iegūšana un glabāšana ir uzskatāma par datu apstrādi Datu regulas izpratnē.

Datu apstrādes likuma 25.panta pirmā daļa noteic, ka datu apstrāde ir atļauta, ja ir vismaz viens no Datu regulas 6.panta 1.punktā noteiktajiem pamatiem. Datu regulas 6.panta 2. un 3. punkta prasības attiecībā uz datu apstrādi, kas veicama, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu, uzdevumu, ko pārzinis veic sabiedrības interesēs, vai lai pārzinis varētu īstenot tam likumīgi piešķirtas oficiālās pilnvaras, ir noteiktas attiecīgo jomu regulējošos normatīvajos aktos.

Datu regulas 6.panta 1.punkts noteic, ka apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no turpmāk minētajiem pamatojumiem:

a) datu subjekts ir devis piekrišanu savu personas datu apstrādei vienam vai vairākiem konkrētiem nolūkiem;

b) apstrāde ir vajadzīga līguma, kura līgumslēdzēja puse ir datu subjekts, izpildei vai pasākumu veikšanai pēc datu subjekta pieprasījuma pirms līguma noslēgšanas;

c) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu;

d) apstrāde ir vajadzīga, lai aizsargātu datu subjekta vai citas fiziskas personas vitālas intereses;

e) apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras;

f) apstrāde ir vajadzīga pārziņa vai trešās personas leģitīmo interešu ievērošanai, izņemot, ja datu subjekta intereses vai pamattiesības un pamatbrīvības, kurām nepieciešama personas datu aizsardzība, ir svarīgākas par šādām interesēm, jo īpaši, ja datu subjekts ir bērns. Pirmās daļas f) apakšpunktu nepiemēro apstrādei, ko veic publiskas iestādes, pildot savus uzdevumus.

Saskaņā ar Datu regulas 4.panta 7.punktu par personas datu apstrādes atbilstību Datu regulai ir atbildīgs pārzinis – fiziska vai juridiska persona, publiska iestāde, aģentūra vai cita struktūra, kas viena pati vai kopīgi ar citām nosaka personas datu apstrādes nolūkus un līdzekļus.

Datu regulas II nodaļa nosaka datu apstrādes principus.

Datu regulas 5.panta 1.punkts noteic, ka personas dati:

a) tiek apstrādāti likumīgi, godprātīgi un datu subjektam pārredzamā veidā ("likumīgums, godprātība un pārredzamība");

b) tiek vākti konkrētos, skaidros un leģitīmos nolūkos, un to turpmāku apstrādi neveic ar minētajiem nolūkiem nesavietojamā veidā; turpmāka apstrāde arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89.panta 1.punktu nav uzskatāma par nesavietojamu ar sākotnējiem nolūkiem ("nolūka ierobežojumi");

c) ir adekvāti, atbilstīgi un ietver tikai to, kas nepieciešams to apstrādes nolūkos ("datu minimizēšana");

d) ir precīzi un, ja vajadzīgs, atjaunināti; ir jāveic visi saprātīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka neprecīzi personas dati, ņemot vērā nolūkus, kādos tie tiek apstrādāti, bez kavēšanās tiktu dzēsti vai laboti ("precizitāte");

e) tiek glabāti veidā, kas pieļauj datu subjektu identifikāciju, ne ilgāk kā nepieciešams nolūkiem, kādos attiecīgos personas datus apstrādā; personas datus var glabāt ilgāk, ciktāl personas datus apstrādās tikai arhivēšanas nolūkos sabiedrības interesēs, zinātniskās vai vēstures pētniecības nolūkos, vai statistikas nolūkos saskaņā ar 89.panta 1.punktu, ar noteikumu, ka tiek īstenoti atbilstoši tehniski un organizatoriski pasākumi, kas šajā Regulā paredzēti, lai aizsargātu datu subjekta tiesības un brīvības ("glabāšanas ierobežojums");

f) tiek apstrādāti tādā veidā, lai tiktu nodrošināta atbilstoša personas datu drošība, tostarp aizsardzība pret neatļautu vai nelikumīgu apstrādi un pret nejaušu nozaudēšanu, iznīcināšanu vai sabojāšanu, izmantojot atbilstošus tehniskos vai organizatoriskos pasākumus ("integritāte un konfidencialitāte").

Savukārt Datu regulas 5.panta 2.punkts noteic, ka pārzinim ir pienākums veikt datu apstrādi atbilstoši Datu regulas 5.pantā minētajiem datu apstrādes pamatprincipiem.

Tātad no iepriekš citētajām normām secināms, ka Datu regulas 6.panta nosacījumi paredz, ka personas datu apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no šajā pantā minētajiem pamatojumiem – piekrišana, līguma izpilde, juridisks pienākums, sabiedrības intereses, fiziskas personas vitālo interešu aizsardzība un leģitīmo interešu ievērošana. Līdz ar to pārziņa veiktajai personas datu apstrādei jābūt pamatotai ar kādu no Datu regulas 6.pantā noteiktajiem tiesiskajiem pamatiem.

Pieteicēja datu apstrādi pamato ar Datu regulas 6.panta 1.punkta "e" apakšpunktu, proti, ka datu apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras.

Datu regulas 45.apsvērumā norādīts: "Ja apstrādi veic saskaņā ar uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu, vai ja apstrāde ir nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālas pilnvaras, apstrādes pamatam vajadzētu būt noteiktam Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos. Šajā regulā katrai atsevišķai apstrādei nav prasīts konkrēts tiesību akts. Var pietikt ar tiesību aktu, uz ko balstās vairākas apstrādes darbības, pamatojoties uz juridisku pienākumu, kas pārzinim jāpilda, vai ja apstrāde ir nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālas pilnvaras. Arī apstrādes nolūkam vajadzētu būt noteiktam Savienības vai dalībvalstu tiesību aktos. Turklāt minētajā tiesību aktā varētu precizēt vispārējos nosacījumus, kas paredzēti šajā regulā, kura reglamentē personas datu apstrādes likumīgumu, izstrādāt norādes, kā noteikt pārzini, apstrādājamo personas datu veidu, attiecīgos datu subjektus, vienības, kurām personas dati var tikt izpausti, apstrādes nolūka ierobežojumus, glabāšanas laikposmu un citus pasākumus, lai nodrošinātu likumīgu un godprātīgu apstrādi. Tāpat Savienības vai dalībvalstu tiesību aktos būtu jānosaka, vai pārzinim, kurš pilda uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot oficiālas pilnvaras, vajadzētu būt publiskai iestādei vai citai fiziskai vai juridiskai personai, kas ir publisko tiesību subjekts vai – ja tas ir sabiedrības interesēs, tostarp veselības nolūkos, piemēram, sabiedrības veselība, sociālā aizsardzība un veselības aprūpes pakalpojumu pārvaldība – privāttiesību subjekts, kā, piemēram, profesionāla apvienība."

Atbilstoši Datu regulas 6.panta 3.punktam šā panta 1.punkta "c" un "e" apakšpunktā minēto apstrādes pamatu nosaka ar:

a) Savienības tiesību aktiem; vai

b) dalībvalsts tiesību aktiem, kas piemērojami pārzinim.

Apstrādes nolūku nosaka minētajā juridiskajā pamatā vai – attiecībā uz 1.punkta "e" apakšpunktā minēto apstrādi – tas ir vajadzīgs, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras. Minētajā juridiskajā pamatā var būt ietverti konkrēti noteikumi, lai pielāgotu šīs regulas noteikumu piemērošanu, cita starpā vispārēji nosacījumi, kas reglamentē pārziņa īstenotu apstrādes likumību; apstrādājamo datu veidi; attiecīgie datu subjekti; vienības, kurām personas dati var tikt izpausti, un mērķi, kādiem tie var tikt izpausti; apstrādes nolūka ierobežojumi; glabāšanas termiņi; un apstrādes darbības un apstrādes procedūras, tostarp pasākumi, lai nodrošinātu likumīgu un godprātīgu apstrādi, piemēram, citās konkrētās datu apstrādes situācijās, kas paredzētas IX nodaļā. Savienības vai dalībvalsts tiesību akti atbilst sabiedrības interešu mērķim un ir samērīgi ar izvirzīto leģitīmo mērķi.

Minētais nozīmē, ka konkrētajam datu apstrādes veidam ir jābūt noteiktam normatīvajos aktos, kuros būtu noteikti vispārēji nosacījumi pārziņa datu apstrādes likumībai, apstrādājamo datu veidi, noteikti datu subjekti, personas, kurām personas dati var tikt izpausti un mērķi, kādiem tie var tikt izpausti, apstrādes nolūka ierobežojumi, glabāšanas termiņi, apstrādes darbības un procedūras. Turklāt jāizvērtē vai datu apstrāde ir samērīga ar izvirzīto leģitīmo mērķi, tai skaitā, vai mērķi nav iespējams sasniegt citādi - neveicot datu apstrādi vispār vai veicot to mazākā apjomā.

[8] Pieteicēja videonovērošanu darba telpās pamato ar nolūku mazināt korupcijas risku iestāšanās varbūtību.

Tādējādi tiesai jāizvērtē vai normatīvie akti, kas regulē jautājumus par korupcijas risku novēršanu, nosaka valsts pārvaldes iestādēm, tai skaitā pieteicējai, pienākumu veikt personas datu apstrādi videonovērošanas veidā.

Ministru kabineta 2017.gada 17.oktobra noteikumi Nr.630 "Noteikumi par iekšējās kontroles sistēmas pamatprasībām korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijās" (turpmāk – noteikumi Nr.630) nosaka iekšējās kontroles sistēmas pamatprasības korupcijas un interešu konflikta riska novēršanai publiskas personas institūcijā.

Minēto noteikumu 6.punkts noteic, lai nodrošinātu iekšējās kontroles sistēmas darbību, institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona:

6.1. izveido institūcijas kontroles vidi, kas ir vērsta uz korupcijas risku novēršanu;

6.2. identificē, analizē un novērtē korupcijas riskus;

6.3. nosaka, ievieš un īsteno pasākumus korupcijas riska novēršanai;

6.4. īsteno informācijas apriti un komunikāciju par korupcijas risku novēršanu;

6.5. nodrošina darbinieku izglītošanu par korupcijas un interešu konflikta jautājumiem;

6.6. nodrošina iekšējās kontroles sistēmas uzraudzību.

Tiesa secina, ka minētais normatīvais akts nesatur norādes uz personas datu apstrādi videonovērošanas veidā publiskas personas institūcijās, bet gan nosaka, ka iestādes vadītājs ir atbildīgs par korupcijas risku novērtēšanu un atbilstošu pasākumu izvēli, ieviešanu un īstenošanu identificēto risku novēršanai. Turklāt minētais neatbrīvo institūcijas vadītāju no pienākuma veikt izvēlēto kontroles pasākumu atbilstību Datu regulas prasībām, tai skaitā izvērtējot piemērotību, samērīgumu un lietderību.

No lietas materiāliem izriet, ka videonovērošanas kameras darba telpās tika uzstādītas pēc viena konkrēta korupcijas gadījuma atklāšanas, par ko lietai pievienots Vidzemes rajona tiesas 2021.gada 31.augusta spriedums *(lietas 35.-44.lapa)*.

Pieteicēja norāda, ka videonovērošana ir pamatots pretkorupcijas pasākums, jo novērojamās personas pieņem lēmumus par traktortehnikas reģistrēšanu, traktortehnikas reģistrēšanu, traktortehnikas vadītāja tiesību izsniegšanu, kas nepamatotas tiesību nodibināšanas gadījumā var radīt sabiedriskās drošības apdraudējumu.

Tiesa minētajam piekrīt, taču nepiekrīt tam, ka korupcijas risku mazināšanai vienīgais pamatotais un piemērotais līdzeklis ir darbinieku videonovērošana.

Kā pamatoti norādījusi inspekcija, mazināt korupcijas riskus varētu arī ar citiem pasākumiem, neveicot videonovērošanu. Piemēram, uzstādot novērošanas kameru butaforijas, kas atturētu apmeklētājus no mēģinājuma veikt kukuļošanu un ietekmēt amatpersonas lēmuma pieņemšanu. Tāpat atbilstošs veids būtu amatpersonu pieņemto lēmumu pēcpārbaude izlases veidā, jo no lietā esošā tiesas sprieduma secināms, ka konstatētie kukuļošanas gadījumi izpaudās tai skaitā tādējādi, ka netika veikti maksājumi par pieteicējas sniegtajiem pakalpojumiem, netika pārbaudītas personu teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas vadot konkrēto traktortehniku, bet tika izsniegta traktortehnikas vadītāja apliecība. Veicot pārbaudi un salīdzinot izsniegto apliecību daudzumu ar veiktajiem maksājumiem, savlaicīgi varētu tikt konstatētas neatbilstības. Arī attiecībā uz teorētisko zināšanu pārbaudi ir iespējams rast citus tehniskos risinājumus, lai nodrošinātu korektu pārbaudes procesu, neveicot ne darbinieku, ne klientu videonovērošanu, vai arī veicot tikai klienta novērošanu pārbaudījuma veikšanas laikā. Turklāt videonovērošana pati par sevi nenovērš korupcijas riskus, jo to ir iespējams veikt ārpus klientu pieņemšanas telpām, ja vien amatpersona to vēlēsies. Korupcijas risku mazināšanā būtiska nozīme ir arī darbinieku un sabiedrības izglītošanā.

Ievērojot to, ka normatīvie akti neparedz pieteicējai veikt darba telpu novērošanu, lai varētu veikt pieteicējai noteiktos uzdevumus, datu apstrāde videonovērošanas veidā pieteicējai nav nepieciešama, lai izpildītu uzdevumu, tādējādi videonovērošanas tiesiskais pamats nevar būt Datu regulas 6.panta 1.punkta "e" apakšpunkts.

Ievērojot minēto inspekcija pamatoti secinājusi, ka videonovērošana darba telpās tiek veikta bez tiesiska pamata, pārkāpjot Datu regulas 5.panta 1.punkta "a" apakšpunktu un 6.panta 1.punktu.

[9] Kā otru mērķi datu apstrādei videonovērošanas veidā darba telpās pieteicēja norādījusi faktu pieejamības nodrošināšanu lēmumu pieņemšanā, ja saņemta informācija par iespējamu noziedzīgu nodarījumu vai normatīvo aktu pārkāpumu. Tādējādi tiesai jāizvērtē vai ir normatīvie akti, kas paredz pieteicējai tādus uzdevumus, kuru izpildei ir nepieciešams veikt videonovērošanu.

No pieteicējas paskaidrojumiem izriet, ka videonovērošana ļauj pārliecināties par to, ka eksaminētās personas neizmanto palīglīdzekļus eksāmena laikā un novērš darbinieku prettiesisku iejaukšanos eksāmena norisē, tomēr tiesa nekonstatē konkrētus normatīvos aktus, kuros būtu noteikts, ka eksāmena kārtošanas laikā jāveic videonovērošana, arī pieteicēja uz tādiem normatīvajiem aktiem nav norādījusi. Tiesisku eksaminācijas procesu var nodrošināt neveicot personas datu apstrādi videonovērošanas veidā, veicot visas darba telpas videonovērošanu. Kā to pamatoti norāda inspekcijas, eksaminācijas procesā var tikt pieaicināts vēl viens darbinieks, nodrošinot "četru acu principu", tāpat pastāv iespēja videonovērošanu veikt tikai eksāmena kārtošanas zonā, tikai laikā, kad eksāmens tiek kārtots, nevis pastāvīgi novērojot darbinieku darba telpas.

[10] Vienlaikus tiesa konstatē, ka inspekcija pamatoti secinājusi, ka pieteicējas paskaidrojumos sniegtā informācija norāda uz to, ka pieteicējas nolūks ir izmantot iegūtos datus arī nedefinētu mērķu sasniegšanai, proti, lai konstatētu noziedzīgus nodarījumus pret īpašumu. Inspekcija secinājusi, ka lietas materiāli neapliecina, ka šāds datu apstrādes nolūks ir ticis izvērtēts un par šādu personas datu apstrādes nolūku datu subjekts nav informēts.

Minētais ir pretrunā Datu regulas 5.panta 1.punkta "b" apakšpunktam, kas noteic datu apstrādes principu, ka dati tiek apstrādāti tikai konkrētu

definētu mērķu sasniegšanai, tādējādi pieteicēja ir pārkāpusi arī minēto Datu regulas normu.

[11] Datu regulas 35.panta 1.punktā noteikts, ja apstrādes veids, jo īpaši, izmantojot jaunās tehnoloģijas un ņemot vērā apstrādes raksturu, apjomu, kontekstu un nolūkus, varētu radīt augstu risku fizisku personu tiesībām un brīvībām, pārzinis pirms apstrādes veic novērtējumu par to, kā plānotās apstrādes darbības ietekmēs personas datu aizsardzību. Vienā novērtējumā var pievērsties tādu līdzīgu apstrādes darbību kopumam, kurām piemīt līdzīgi augsti riski.

Savukārt novērtējuma saturu noteic Datu regulas 35.panta 7.punkts, cita starpā nosakot, ka novērtējumā ietver vismaz: a) plānoto apstrādes darbību un apstrādes nolūku, tostarp attiecīgā gadījumā pārziņa leģitīmo interešu sistemātisku aprakstu; b) novērtējumu par apstrādes darbību nepieciešamību un samērīgumu attiecībā uz nolūkiem.

Tātad pirms darbinieku videonovērošanas darba devējam ir jāveic darba devēja un darbinieka interešu līdzsvarojuma izvērtēšana. Pārbaudot lietas materiālus tiesa konstatē, ka pieteicēja uz lēmuma pieņemšanas brīdi (2023.gada 3.martu) novērtējumā nebija izvērtējusi vai datu apstrādes mērķi – noziedzīgu nodarījumu novēršana vai atklāšana saistībā ar īpašuma aizsardzību, mazināt korupciju un nodrošināt faktu pieejamību lēmumu pieņemšanai – ir iespējams sasniegt ar datu apstrādi un, vai ieguvums no datu apstrādes ir lielāks nekā fiziskajai personai nodarītais privātuma aizkārums, kā arī nav izvērtēts vai definētos mērķus nav iespējams sasniegt citā veidā, apstrādājot datus mazākā apjomā vai neapstrādājot nemaz, tādējādi samazinot fiziskās personas privātuma aizskārumu *(lietas 75.-87., 89.-99., 106.-117.lapa)*.

Tādējādi inspekcija pamatoti konstatējusi, ka pieteicēja nav ievērojusi Datu regulas 35.panta 1. un 7.punkta prasības un nav veikusi novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību un darba devēja un darbinieku interešu līdzsvarojumu.

[12] Regulas 58.panta 2.punkta "b" apakšpunkts noteic, ka katrai uzraudzības iestādei ir tiesības veikt šādas korektīvās pilnvaras: izteikt rājienu pārzinim vai apstrādātājam, ja ar apstrādes darbībām ir tikuši pārkāpti Datu regulas noteikumi. Savukārt minētā punkta "d" apakšpunkts noteic uzraudzības iestādes pilnvaras izdot rīkojumu pārzinim vai apstrādātājam saskaņot apstrādes darbības ar Datu regulas noteikumiem, vajadzības gadījumā – konkrētā veidā un konkrētā laikposmā, bet "f" apakšpunkts paredz kompetenci uzlikt pagaidu vai galīgu apstrādes ierobežojumu, tostarp aizliegumu.

Datu apstrādes likuma 23.pants noteic, ka inspekcija, pieņemot Datu regulas 58.pantā noteiktos lēmumus, attiecībā uz tiesiskā pienākuma uzlikšanu piemēro Administratīvā procesa likumu un attiecībā uz administratīvajiem sodiem — administratīvā pārkāpuma procesu regulējošos normatīvos aktus, ciktāl šis likums un datu regula nenosaka citādi.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 63.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka pēc nepieciešamo faktu konstatēšanas un administratīvā procesa dalībnieku uzklausīšanas iestāde nekavējoties izvērtē lietas apstākļus un izdod brīvo administratīvo aktu, ja iestādei ir rīcības brīvība un administratīvā akta izdošana ir lietderīga.

No lēmuma redzams, ka inspekcija ir izvērtējusi lietderības apsvērumus, secinot, ka administratīvais akts ir gan nepieciešams, gan vajadzīgs, lai novērstu Datu regulas pārkāpumus. Pieteicēja nav novērsusi datu apstrādes trūkumus, lai gan inspekcija uz to norādījusi un nav pārtraukusi veikt personas datu apstrādi videonovērošanas veidā darbinieku darba telpās.

Tāpat inspekcija secinājusi, ka administratīvais akts ir piemērots līdzeklis mērķa sasniegšanai, jo rada tiesisku pienākumu pieteicējai novērst konstatētos pārkāpumus un novērst līdzīgu pārkāpumu izdarīšanu nākotnē. Attiecībā uz administratīvā akta samērīgumu inspekcija secinājusi, ka administratīvais akts ir uzskatāms par samērīgāko līdzekli mērķa sasniegšanai, jo salīdzinājumā ar lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu ir uzskatāms par saudzīgāku. Savukārt tiesiskā pienākuma uzlikšana ir vērsta uz datu subjekta Datu regulas, Datu apstrādes likumā un citos normatīvajos aktos paredzēto pamattiesību uz personas datu aizsardzību nodrošināšanu.

Inspekcija, izdarot lietderības apsvērumus, ņemot vērā pieteicēja veiktā pārkāpuma būtību, smagumu un ilgumu, to, kādu kategoriju personas datus ietekmējis pārkāpums, pamatojoties uz Regulas 58.panta 2.punkta "b" un "d" apakšpunktu, Administratīvā procesa likuma 66.pantu, pieteicējai izteica rājienu un uzlika pienākumu pārtraukt darbinieku telpās videonovērošanu un izdzēst veiktās videonovērošanas rezultātā iegūtos personu datus.

Tiesa, izvērtējot lēmuma argumentāciju un motivāciju saistībā ar izdarītā pārkāpuma būtību, atzīst to par pareizu un pamatotu.

[13] Apkopjot spriedumā konstatēto, tiesa secina, ka pieteicējas izvēlētā datu apstrāde pieteicējas izvēlētajā veidā nav attaisnojama ar pieteicējas definētajiem mērķiem, pieteicēja nav veikusi novērtējumu par ietekmi uz datu aizsardzību un darba devēja un darbinieku interešu līdzsvarojumu, līdz ar to inspekcijas lēmums par konstatētajiem pārkāpumiem un pieteicējai izteikto rājienu un uzliktajiem tiesiskajiem pienākumiem ir tiesisks un pamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-290.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras pieteikumu par Datu valsts inspekcijas 2023.gada 2.marta lēmuma Nr.2-2.2/13 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese A. Tauriņa